

Deres referanse

Vår referanse

Dato

15-160088ADM-OTIR/ADM

12.10.2015

Hørings svar - forslag til endring av barneloven for å fremme likestilt foreldreskap

Vi viser til høringsnotat fra Justisdepartementet datert 25. juni 2015 om forslag til endring av barneloven for å fremme likestilt foreldreskap. Det vises også til at tingretten muntlig har fått forlenget høringsfristen til 12. oktober 2015.

Oslo tingrett vil i hovedsak begrense høringsuttalelsen til de forslagene som etter tingrettens oppfatning vil få betydning for domstolens behandling av saker etter barneloven. Forslaget knyttet til tvangsfullføring, jf. barneloven § 65, er oppgaver som i Oslo ligger til Oslo byfogdembete, og tingretten vil ikke uttale seg om denne delen av høringen.

a) Spørsmålet om felles foreldreansvar fra barnets fødsel uavhengig av samlivsstatus.

Oslo tingrett vil innledningsvis presisere at man har forståelse for bakgrunnen for at departementet ønsker å innføre en ordning med felles foreldreansvar for begge foreldre uavhengig av samlivsstatus. Det er nok slik i dag at enkelte fedre som ikke bor sammen med barnets mor ved fødselen, men som ønsker å ta del i barnets liv, kan oppleve å måtte kjempe for å oppnå del i foreldreansvaret for barnet. Dersom far bringer et slikt spørsmål inn for retten, følger det imidlertid av lovens klare hovedregel at far vil få del i foreldreansvaret. Det skal sterke grunner til for å nekte dette, og det er vår erfaring at domstolene forholder seg lojalt til dette utgangspunktet. Oslo tingretts erfaring er imidlertid at det er svært få slike saksanlegg i dag, og antar at det skyldes at alle profesjonelle aktører på dette området synes å være klar over at det skal mye til for å nekte far del i foreldreansvaret. Søksmål vil sannsynligvis normalt bli avverget fordi far på frivillig basis oppnår å få del i foreldreansvaret.

Oslo tingrett ser imidlertid klare utfordringer med den foreslåtte lovendringen, idet vi antar at antallet saksanlegg fra mødre som ønsker å få foreldreansvaret alene fordi faren, som hun har delt foreldreansvar med, men som ikke er involvert i barnets liv, vil øke kraftig. Tingretten antar at det særlig vil bli en stor økning i antall saker der barnets far av ulike årsaker har flyttet utenlands etter barnets fødsel. Allerede i dag mottar tingretten relativt mange slike saker, og da gjelder det bare saker der foreldrene var gift eller bodde sammen ved barnets fødsel.

Tingretten har merket seg at departementet foreslår at felles foreldreansvar unngås dersom en av foreldrene, innen barnet er ett år, reserverer seg mot dette. Oslo tingrett peker imidlertid på at vår erfaring er at en lang rekke foreldre ved barnets fødsel har et lite bevisst forhold til hva foreldreansvar innebærer. Foreldreansvar oppleves nok som en teoretisk størrelse for mange, og i det daglige livet med små barn vil spørsmål om hvem som har foreldreansvaret for barnet relativt sjelden bli aktualisert. Det er tingrettens antakelse at svært mange ikke vil ha et bevisst forhold til om man har delt foreldreansvaret eller ikke, og i alle fall ikke innen ett-års-fristen som er departementets forslag.

En typisk situasjon der mor får kunnskap om at det foreligger delt foreldreansvar, er når barnet trenger pass, som krever underskrift fra begge foreldre. Dersom far overhodet ikke er involvert i barnets liv, befinner seg på ukjent sted, i utlandet eller er lite tilgjengelig, er det svært upraktisk å ha delt foreldreansvar.

Dersom mor først etter utløpet av ett-års-fristen oppdager at man har delt foreldreansvar, vil det etter departementets forslag være nødvendig å anlegge sak for domstolene for å få endret foreldreansvaret. Før det kan avsies dom i slike tilfeller må domstolene foreta en full prøving av saken, herunder hente inn tilsvaret fra motparten, avholde rettsmøte og høre barnet, selv om saken fremstår som opplagt ut fra stevningen. I tillegg vil mange av disse sakene kreve kompliserte og tidkrevende prosesser med forkynnelse for en forelder med ukjent adresse i utlandet. Disse oppgavene vil være ressurskrevende for domstolene, og sannsynligvis en lite ønskelig effekt av den foreslåtte lovendringen.

b) Spørsmål om bostedsforeldres flytting med barnet – to alternative forslag:

Departementet har fremmet to alternative forslag til lovendring vedrørende adgangen til å flytte innenlands med barnet, og ber høringsinstansene ta stilling til hvilket av forslagene som er best.

Oslo tingrett vil først peke på at spørsmålet om bostedsforeldres adgang til å flytte med barnet er et vanskelig tema, der det finnes mange motstridende hensyn. Det finnes neppe løsninger på dette området som vil være gode i alle sammenhenger.

Av de to forslagene som departementet har fremmet, er det Oslo tingretts oppfatning at alternativ nr. 1, som i stor grad er en videreføring av gjeldende rett, er det beste alternativet. Oslo tingrett vil imidlertid peke på enkelte forhold som kan ha betydning for departementets endelige lovforslag:

Ordningen i barneloven § 42, der bostedsforelderen har plikt til å varsle samværsforelderen om flytting senest seks uker før flyttingen skjer, ble innført ved lovendring i 2010. Varslingsplikten er etter Oslo tingretts syn en viktig bestemmelse.

Tingretten mener imidlertid at denne fristen er for kort. Det er Oslo tingretts erfaring at den relativt korte varslingsfristen innebærer at samværsforelderen i realiteten har svært begrensede muligheter til å få en forsvarlig rettslig prøving av spørsmålet om barnet skal bytte fast bosted før flyttingen er et faktum.

Tingrettens erfaring er at mange bostedsforeldre melder flytting med barnet så tett oppunder fristen som mulig, og gjerne rett før sommerferien med virkning fra barnehage-/skolestart. Seks ukers varslingsplikt er som regel ikke tilstrekkelig for at samværsforelderen skal kunne bringe saken inn for retten, at bostedsforelderen kan få inngitt tilsvarende, og at retten kan foreta en forsvarlig vurdering, herunder meklings av saken, før flyttingen er skjedd. Det vil i svært mange saker i realiteten være umulig for retten å foreta en reell og forsvarlig prøving av saken før flyttingen og ny barnehage-/skolestart er gjennomført. Vi peker på at retten skal ta stilling til om det er til barnets beste å endre det faste bostedet for å bli boende på sitt tidligere bosted, eller om det faste bostedet skal opprettholdes. Etter at barnet allerede har begynt i ny barnehage/skole vil det ofte være vanskelig å reversere flyttingen. Basert på erfaringer antas det at retten, uten en bred utredning av spørsmålet, vil være tilbakeholden med å flytte det faste bostedet for barnet. Det kan være mange grunner til flytting som ikke vil kunne avdekkes uten en bredere vurdering av saken.

Tingretten ber på denne bakgrunn departementet utrede om fristen for å varsle om flytting bør utvides, f.eks. til tre måneder.

Tingretten støtter for øvrig departementets forslag om å forsterke varslingsplikten med en tvungen meklingsordning, jf. utkast til § 42 siste setning. For at meklingsordningen skal bli reell, og en plikt som etterlevs, er det imidlertid spørsmål om det ikke bør innføres krav om meklingsattest før Det sentrale Folkeregisteret kan registrere endring av barnets bostedsadresse. Tingretten mener at det i motsatt fall er en fare for atplikten til meklings uthules ved at foreldre flytter uten å gjennomføre meklings (og

eventuelt også uten å varsle samværsforelderens). Selv om manglende mekling/varsling skal være et moment ved vurderingen av hvor det er best for barnet å bo, vil dette argumentet likevel ikke alene være utslagsgivende.

Departementets alternative forslag til lovendring er at flytting med barnet innenlands skal avgjøres i fellesskap av foreldre med felles foreldreansvar, og at en bostedsforelder som vil flytte med barnet eventuelt må bringe samværsspørsmålet inn for retten.

Oslo tingrett mener at en slik lovendring vil virke svært prosessfremmende, og at det trolig vil bli anlagt mange flere søksmål for retten enn i dag.

Det vises til at det kan finnes en lang rekke svært gode grunner til at bostedsforeldre ønsker å flytte med barnet. Tingretten mener at den foreslåtte lovendring vil kunne virke konfliktfremmende, bidra til at flere saker bringes inn for retten, og bidra til at konflikter mellom foreldrene trekkes ut i tid, noe som neppe vil være til barnets beste. Spørsmålet om samtykke er nødvendig, ved at samtykke bare kreves "dersom flyttinga krev vesentleg endring av samværsordninga", kan i seg selv bli et tvistespørsmål for retten.

c) Forslag til lovendringer om "delt bosted"

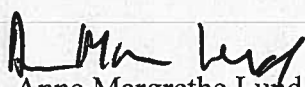
Departementet har også her kommet med to alternative forslag

Alternativ 1 innebærer en rent språklig endring av den gjeldende lovteksten i barneloven § 36 første ledd. Endringen består i at alternativet delt bosted settes foran alternativet fast bosted hos den ene av foreldrene. Alternativet delt bosted fremstår etter dette som førstevalg, uten at spørsmålet om delt bosted i alminnelighet er til barnets beste er utredet eller nærmere drøftet i høringsnotatet. Tingretten peker på at det er grunn til å tro at partene i slike saker vil kunne påberope seg at hovedregelen er delt bosted, slik loven eventuelt vil bli utformet. Det kan være uheldig å innføre delt bosted som en uformell hovedregel uten nærmere påpekning at det er barnets beste som er det sentrale vurderingstemaet.

Alternativ 2 innebærer at delt bosted skal være lovens hovedregel, og det er oppstilt en rekke vilkår for at hovedregelen skal slå inn. Oslo tingrett peker på at lovforslaget ikke drøfter hvorvidt delt bosted normalt vil være den bostedsordningen som er til barnets beste. Tingretten er derfor skeptisk til at delt bosted innføres som lovens hovedregel basert på at det fremmer likestilling mellom foreldrene uten at hensynet til barnets beste er nærmere utredet.

Den foreslåtte regelen i alternativ 2 oppstiller dessuten vilkår for når hovedregelen delt bosted inntreffer, som er diffuse og derfor vil være vanskelige å praktisere. Dette vil i seg selv kunne være prosessfremmende. Tingretten peker også på at forslaget krever at "barnet selv ønsker" delt bosted. Å oppstille et slikt vilkår, vil etter tingrettens erfaring kunne sette barn i en svært krevende og skadelig lojalitetskonflikt mellom foreldrene. Når foreldrene er i sterk konflikt, vil det dessuten generelt være vanskelig å praktisere delt bosted. Også her peker tingretten på at spørsmålet om delt bosted normalt vil være til barnets beste ikke er utredet eller nærmere drøftet i høringsnotatet.

Oslo tingrett

Anne Margrethe Lund

Fungerende sorenskriver

Hanne Signe Nymo

Tingrettsdommer/avdelingsleder